

«Самұрық-Энерго» АҚ
Директорлар кеңесінің
2023 жылғы «25» желтоқсандағы
шешіміне (№/23 хаттама)
қосымша

«САМУРЫҚ-ЭНЕРГО» АҚ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ КОДЕКСІ

Құжаттың іесі	Комплаенс қызметі
Редакция	2
Жыл	2023

Астана қ.

Мазмұны

Біздің құндылықтарымыз нені қамтиды?.....	3
Қағидаттарымыз.....	4
Мінез-құлық кодексі кімге арналған?.....	5
Мінез-құлық кодексі не үшін керек?.....	5
Мінез-құлық кодексін сақтау қалай қамтамасыз етіледі?.....	5
Қоғамға қызмет ету.....	8
Миссиямызды ұстану.....	8
Орнықты даму.....	9
Этикалық мінез-құлық.....	10
Адам құқықтары.....	Error! Bookmark not defined.
Біз адам құқықтарын қалай сақтаймыз?.....	10
Сыртқы коммуникация.....	Error! Bookmark not defined.
Қызметкерлерге деген қарым-қатынас.....	Error! Bookmark not defined.
Жұмысқа жалдау мен еңбек етудің тең шарттары.....	Error! Bookmark not defined.
Кемсітушілік пен қысымшылыққа тыйым салу.....	Error! Bookmark not defined.
Бизнес қауымдастықпен өзара іс-қимыл.....	Error! Bookmark not defined.
Үшінші тұлғаларды тарту.....	Error! Bookmark not defined.
Мүдделер қақтығысы.....	Error! Bookmark not defined.
Әлеуметтік жобалар және демеушілік.....	Error! Bookmark not defined.
Сыйлықтар және қонақжайлылық белгілері.....	Error! Bookmark not defined.
Саяси қызмет және жарналар.....	20
Компаниямызға қамқорлық жасау.....	Error! Bookmark not defined.
Активтерді қорғау.....	Error! Bookmark not defined.
Бәсекелестік және монополияға қарсы заңнама.....	22
Қаржылық есептіліктің ашықтығы.....	Error! Bookmark not defined.
Ақпаратты басқару.....	Error! Bookmark not defined.
Мінез-құлық кодексін бұзушылық туралы хабарламалар.....	25

БІЗДІҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫМЫЗ НЕНІ ҚАМТИДЫ?

ҚУАТ/QҰАТ/ЭНЕРГИЯ

«Қамқорлық»/QAMQORLYQ/Наставничество

Біз әрқашан көмекке келуге және қолдау көрсетуге дайынбыз

Біз әріптестерімізбен және серіктестермен сенімді қарым-қатынас жасау үшін ашық әрекет етеміз

Біз тәлімгерлікке, тәжірибе алмасуға және беруге дайынбыз

«Уәдеге беріктік»/ҰАДЕГЕ BЕРІКТІК/Надежность

Біз үздіксіз және сапалы жұмыс үшін жауаптымыз

Біз болашақ ұрпақ алдында жауап береміз және қоршаған орта мен экологияға ұқыпты қараймыз

Біз барлық жерде қауіпсіз, жайлы және бәсекеге қабілетті еңбек жағдайларын жасау үшін жауаптымыз

Біз қабылданған міндеттемелерге адалмыз

«Адалдық»/ADALDYQ/Справедливость

Кез келген мәселелерді шешуде біз жағдайды объективті бағалаймыз және әділ әрекет етеміз

Біз тең талаптарды қолданамыз және тең мүмкіндіктер береміз

Біз ой-пікірлеріңізді айтуға және естуге мүмкіндік бере отырып, басқалардың пікірін бағалаймыз

Тәжірибе/ТАЖІРІБЕ /Профессионализм

Біз қойылған міндеттерге адал қараймыз және жұмыстан ләззат аламыз

Біз өз ісіміздің шеберіміз, өзімізді жетілдіреміз және нәтижеге қол жеткіземіз

Тиімділікті арттыру үшін біз түрлі көзқарастарды іздеп, түрлі әдістерді қолданамыз.

ҚАҒИДАТТАРЫМЫЗ

Кәсіпқойлық

Компания қызметкерлерінің жоғары кәсіпқойлығы – оның тиімді қызметінің кепілі. Сондықтан Компания жеке және кәсіби дамуы үшін тең мүмкіндіктерді бере отырып, жайлы жұмыс пен әрбір қызметкердің әлеуетін іске асыру үшін барлық қажетті шарттарды құруға ұмтылады. Әрбір қызметкер Қоғам ұсынатын мүмкіндіктерді пайдалана отырып, сондай-ақ дербес өзінің кәсіпқойлық деңгейін арттыруға тырысады.

Комплаенс

Қағидаларды ұстану ортақ мақсаттармен, мінез-құлық мәдениетімен және дәстүрлермен біріккен кәсіпқой команда болып қалуға мүмкіндік береді, сондай-ақ Қоғамда және іскери серіктестермен және клиенттермен өзара түсінушілікті тиісті деңгейде ұстауға көмектеседі.

Қауіпсіздік

Біз әлемді энергиямен қамтамасыз етеміз және бұны қауіпсіз әдістермен жасауға тырысамыз.

Тәуекелге бағдарланған тәсіл

Біз тәуекелдерді басқарудың корпоративтік басқару жүйесінің негізгі құрамдасы ретінде маңыздылығын сезінеміз және Қоғамның құны мен беделіне теріс әсерін тигізетін тәуекелдерді уақытылы сәйкестендіруге және деңгейін азайтуға бағытталған қажетті шараларды қабылдаймыз.

Әлеуметтік жауапкершілік

Біз қоршаған ортаны қорғай және өзара іс-қимыл жасайтын қауымдастықтарды құрметтей отырып, өндірістік қызметті жүргізуге тырысамыз. Біздің еңбекті қорғау, өнеркәсіптік және жалпы қауіпсіздік, сондай-ақ қоршаған ортаны қорғау саласындағы мақсаттар – жазатайым оқиғалардың, денсаулыққа тигізетін зиянның және қоршаған ортаға залалдың болмауы.

Ашықтық

Біз кездесулерге, талықлауларға және диалогқа ашықпыз, мүдделі тұлғалармен өзара тиімді мүдделерді есепке алуға, Қоғам мен мүдделі тұлғалар мүдделерінің арасындағы құқықтар мен теңгерімді сақтауға негізделген ұзақ мерзімді ынтымақтастықты құруға тырысамыз.

МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ КОДЕКСІ КІМГЕ АРНАЛҒАН?

Кодекстің ережелері Компанияның барлық қызметкерлеріне, лауазымды тұлғаларына және директорларына қолданылады. Осы Кодекстегі «Сіз», «біз» немесе «барлығы» деп қолданылатын қаратпа сөздер Компанияның барлық қызметкерлеріне, лауазымды тұлғалары мен директорларына қарата айтылғанды білдіреді.

«Самұрық-Энерго» АҚ компаниялар тобына кіретін еншілес және тәуелді ұйымдар (бұдан әрі – ЕТҰ) Мінез-құлық кодексін өзінің тәуекелдеріне шамалас етіп қабылдауға міндетті.

Компаниямен жұмыс істейтін немесе Компанияның атынан өкілдік ететін іскерлік серіктестерге, өнім берушілерге және басқа үшінші тұлғаларға Кодекстің ережелерін немесе комплаенс мәселелері бойынша өзге де ұқсас саясаттарды ұстану ұсынылды.

МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ КОДЕКСІ НЕ ҮШІН КЕРЕК?

Біздің стратегиямыз Еуразиялық маңызы бар тиімді операциялық энергия холдинг – Қазақстан нарығының көшбасшысы болу.

Біздің мақсатымыз: әлемдегі табысты Компаниялардың бірі болу.

Жалғыз акционерді, қызметкерлер мен іскерлік серіктестерді қоса алғанда, барлық мүдделі тұлғалардың тарапынан қызметімізге сенімділікті сақтап, арттырмайынша, стратегиялық мақсаттарымызға қол жеткізе алмаймыз.

Осы Кодекс құндылықтарды, негізгі қағидаттар мен мінез-құлық стандарттарын белгілейді, оларды басшылыққа ала отырып, барлық мүдделі тараптардың мүдделерін қамтамасыз ете аламыз. Мінез-құлық кодексі корпоративтік мәдениетімізді және нарықтың ашық та адал қатысушысы ретінде Қоғамның беделін күшейтуге бағытталған. Кодекс біз қақтығысуымыз мүмкін тәуекелдердің барлық спектрін қамтымайды. Сондықтан Мінез-құлық кодексі дұрыс ойлау және бұл үшін жауапбы болу қажеттілігінен құтқармайды.

МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ КОДЕКСІНІҢ САҚТАЛУЫ ҚАЛАЙ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТІЛЕДІ?

Компанияның Директорлар кеңесінің рөлі

Директорлар кеңесі жоғары этикалық стандарттардың сақталуын қамтамасыз етеді және барлық мүдделі тұлғалардың мүдделерін ескереді. Іскерлік мінез-құлықтың негізгі қағидаттары мен стандарттарын анықтай

отырып, басқарушы орган Компаниядағы Мінез-құлық кодексінің сақталуын қамтамасыз етеді.

Компанияның Директорлар кеңесінің мүшелері осы Мінез-құлық кодексін толығымен қолдайды және оның ережелерін ұстанады. Компанияның Комплаенс қызметі мен Омбудсмені Компанияның Директорлар кеңесінің Аудит комитеті алдында Мінез-құлық кодексін этика және комплаенс бойынша анықталған бұзушылықтар бөлігінде сақтау мәселелері бойынша есеп береді. Комплаенс қызметі «Самұрық-Энерго» АҚ Комплаенс тәуекелді басқару саясаты шеңберінде этикалық тәуекелдер тәуекелдерін бағалайды. Компанияның Директорлар кеңесінің мүшелері осы Мінез-құлық кодексінің ережелерін қайта қарап, қажет болған жағдайда оларды жаңартады. Директорлар кеңесі өз құзыретіне жататын мәселелер бойынша корпоративтік жанжалдарды реттейді.

Комплаенс қызметінің рөлі

Сыбайлас жемқорлық пен парақорлық, алаяқтық, іскерлік сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілері, мемлекеттік органдармен қарым-қатынас, осы мәселелерге қатысты ішкі тергеу жүргізу мәселелері бойынша сауалнама жүргізу арқылы осы Мінез-құлық кодексінің ережелері бойынша түсініктемелер мен кеңестер береді;

Жоғарыда көрсетілген мәселелер бойынша осы Мінез-құлық кодексі ережелерінің сақталуына мониторинг және бақылау жүргізеді;

Бұзушылықтар анықталған жағдайда қызметкерлер мен лауазымды тұлғаларға қатысты тәуелсіз және объективті ішкі тергеулерге бастамашылық жасап, тергеулер жүргізеді және қажет болған жағдайда түзету шараларын ұсынады;

Атқарушы орган мүшелерінің және оның қызметкерлерінің Қазақстан Республикасы заңнамасының ережелерін және инсайдерлік ақпаратқа, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күреске, әдеп талаптарын сақтауға қатысты ішкі құжаттарды сақтауын тексереді;

Іскерлік этика нормаларының тәуекелдеріне үнемі бағалау жүргізеді;

Іскерлік этика мәселелері бойынша жыл сайынғы оқытуды қамтамасыз етеді.

Омбудсменнің рөлі

Іскерлік этика, әлеуметтік-еңбек мәселелері, қызметкерлер мәселелері бойынша осы Мінез-құлық кодексінің ережелеріне қатысты түсініктемелер мен кеңестер береді;

Осы Мінез-құлық кодексінің өз құқықтарын және /немесе ережелерін бұзу фактісі бойынша жүгінген қызметкердің және/немесе лауазымды тұлғаның ақпаратының құпиялылығын және иесінің көрсетілмеуін қамтамасыз етеді;

Қызметкерлердің іскерлік этика қағидаттарын сақтауына ықпал етеді;

Еңбек дауларын, жанжалдарды, әлеуметтік-еңбек сипатындағы проблемалық мәселелерді шешуге ықпал етеді;

Жүйелі сипаттағы және тиісті шешімдер қабылдауды талап ететін мәселелерді анықтайды;

Әлеуметтік - еңбек мәселелері мен этика мәселелері саласында ұсыныстар мен сындарлы шешімдер енгізеді.

Атқарушы органның рөлі

Компания қызметінің кез келген саласы адам құқықтары мен іскерлік этика нормаларын тікелей немесе жанама түрде бұзуға ықпал етпеуі үшін этикалық мінез-құлықтың жоғары стандарттарын қамтамасыз етеді;

Корпоративтік басқаруды бағалау шеңберінде Компанияның этикалық қағидаттары мен корпоративтік құндылықтарының сақталуын тексереді;

Қызметкерлердің бастамасы бойынша Мінез-құлық кодексінің ережелерімен танысуды, сақтауды және этикалық мәселелерді талқылауды қамтамасыз етеді;

Қызметкерлердің мінез-құлық нормаларын бұзуына жол бермеу және дереу жою жөнінде шаралар қабылдайды.

Осы Мінез-құлық кодексінде баяндалған стандарттары мен негізгі мінез-құлық қағидаттары Компанияның әрбір қызметкерінің алдына Компаниядағы күнделікті қызметінде ең басты шарт ретінде қойылады.

Төменде алғашқы негізгі қадамдар келтірілген:

- ✓ Мінез-құлық кодексінің ережелерін оқыңыз және зерделеңіз;
- ✓ Өз сөздеріңіз бен іс-әрекеттеріңізде Кодекстің ережелерін қатаң ұстаныңыз;
- ✓ Тәуекелдер туралы алаңдаушылықты көрсетіңіз және хабарлаңыз.

Әрқайсысымыз мынадай тәжірибелік нұсқаулық негізінде өз мінез-құқымызды бағалауымыз керек:

- ✓ Менің әрекетім Кодекске сәйкес келе ме?
- ✓ Бұл этикаға сәйкес келе ме?
- ✓ Бұл заңды ма?
- ✓ Егер менің мінез-құлым туралы жұртшылыққа белгілі болса, менің мінез-құлым қабылдарлық бола ма?

Этикалық және комплаенс талаптарын ұстану және сақтау – бұл Компанияда жұмыс істейтін немесе оның мүдделерін қорғайтын әрбір қызметкердің жеке жауапкершілігі. Осы Мінез-құлық кодексін бұзу Компанияның беделі мен жұмысына зиян тигізеді және тәртіптік жазалар мен жұмыстан босатуға әкеп соғуы мүмкін. Кодекстің белгілі бір бөлімдерінің сақталмауы сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы заңнаманы бұзу болып табылуы және жеке әкімшілік немесе қылмыстық жауапкершілікке әкеп соғуы

мүмкін екенін атап кеткен маңызды. Мінез-құлық кодексін сақтау комплаенс бағдарламасымен қамтамасыз етіледі және оны Директорлар кеңесі толығымен қолдайды. Комплаенс қызметі комплаенс бағдарламасын әзірлейді, оны үйлестіреді және оның іске асырылуы бағытында көшбасшылықты өз қолына алады. Комплаенс бағдарламасының негізгі элементтері мыналар болып табылады:

- ✓ Комплаенс тәуекелдерін бағалау;
- ✓ Комплаенс рәсімдерін және ішкі бақылауларды ендіру комплаенс тәуекелдерімен бір деңгейде қабылданады;
- ✓ Комплаенс мәселелері бойынша оқытуды қоса алғандағы тиімді коммуникация;
- ✓ Алаңдаушылықты білдіру және жедел желі арқылы бұзушылықтар туралы ақпарат беру;
- ✓ Комплаенс бұзушылықтарын тексеру және түзетуші шараларды қабылдау.

Егер Сізге Мінез-құлық кодексінің қандай да бір ережелерінің немесе басқа комплаенс рәсімдердің, ішкі бақылау жүйелерінің бұзылғаны туралы белгілі болса, Сіз олар туралы жедел желі арқылы Сізге бұл туралы хабардар ететіндей тәсілмен тез арада хабарлауға тиіссіз. Мұндай хабарламалар қудалаудан қорғау кепілдігі арқылы құпия немесе анонимді негізде берілуі мүмкін.

ҚОҒАМҒА ҚЫЗМЕТ ЕТУ

МИССИЯМЫЗДЫ ҰСТАНУ

Біздің міндетіміз орнықты даму қағидаттарын басшылыққа ала отырып, акционерлер, қызметкерлер мен Қоғам үшін құндылықтар құру, энергия ресурстарын сенімді жеткізу, жоғары технологиялық даму, экологиялық болып табылады. Біз өз міндеттерімізді Компанияның ұзақ мерзімді құнын және орнықты дамуын қамтамасыз ету мақсатында жалғыз акционермен адал қатынас қағидаттарына; Компанияның ашықтығына, тиімділігіне және икемділігіне; Компанияның барынша тиімді мүдделері үшін шешімдерді қабылдаудың біріншілікке, уақытылылығына, жауапкершілікке, есептілікке және заңдылыққа негізделген қағидаттарына сүйене отырып орындауға міндеттіміз.

СІЗДІҢ МІНДЕТІҢІЗ:

- ✓ Компания атынан қызметті жүзеге асырған кезде Қоғам мен мемлекетімізге қызмет етудің ерекше жауапкершілігін сезініңіз және Компанияның миссиясын дұрыс сезініп, лайықты қамқорлық көрсетіңіз;

✓ Сіздің міндетіңіз Қоғам мен мемлекет өмірінің сапасы мен деңгейіне тікелей әсерін тигізетінін сезініңіз;

✓ Өз міндеттеріңізді Компанияның миссиясына сәйкес орындаңыз және оларды орындау үшін Компаниядағы Сізге берілген құзыретті белгіленген мақсат шегінен тыс шараларды пайдаланбаңыз.

✓ Өзіңіздің жеке мәселелеріңізді шешкен кезде ресми түрде Қоғам мүдделерін білдіретініңізді көрсетпеңіз.

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУ ҚАЖЕТ:

✓ Қоғамдық теріс пікір тудыруы және/немесе Қоғам беделіне зиян келтіруі мүмкін кез келген әдепсіз немесе лайықсыз мінез-құлық белгілері.

ОРНЫҚТЫ ДАМУ

Компания болашақ ұрпағымызға қамқорлық жасайды және еліміздің орнықты дамуына ерекше назар аударады. Біз экожүйенің қорғалуын, ауа сапасының жақсаруын және ресурстарымыздың тұрақтылығын сақталуын қолдаймыз.

Біздің Компания операциялық қызметтің халыққа және қоршаған ортаға теріс әсерін мейлінше азайтуға, қоршаған ортаға зиян келтіретін өндірістік авариялардың алдын алуға, қауіпсіз еңбек жағдайларын қамтамасыз етуге және жарақаттылықты мүлдем болдырмауға тырысады, сондай-ақ табиғи ресурстардың тиімді пайдаланылуын, жаңғыртылуын қолдайды. Біз энергияны тиімді пайдалануды арттыруды, ресурстарды үнемдеуді және баламалы энергия көздерін пайдалануды қолдаймыз.

Біз алдымызға қойылған мақсаттарды орындау және оған қол жеткізу мақсатында адамдарға зиян келтірмеу және қоршаған ортаны қорғау қағидаттарын ұстанамыз. Біздің Компания өз қызметінің қоршаған ортаға тигізетін әсерін бағалайды.

Біз жұмыс орнында қауіпсіздікті қамтамасыз ету және жарақаттарды болдырмау үшін қауіпсіз еңбек қағидаларын әзірлейміз және оларды басшылыққа аламыз.

Компания барлық істерінде адал және салауатты бәсекелестікті насихаттайды. Өз қызметінде қолданылатын монополияға қарсы барлық қағидаларды қатаң сақтайды.

Компания ешқашан бәсекелестікке қарсы келісімдерге қатыспайды. Компания:

- баға келісімдеріне қатыспайды (бағаларды, жеңілдіктерді немесе маржны бәсекелестерімен келіспейді);

- тендерлер өткізу кезінде сөз байласуға қатыспайды, яғни нақты қатысушының жеңісін қамтамасыз ету мақсатында коммерциялық ұсыныстарды

үйлестірмейді;

- клиенттер, бағалар, жеңілдіктер, зерттеулер мен әзірлемелер туралы ақпаратты қоса алғанда, бәсекелестермен құпия коммерциялық ақпарат алмаспайды.

- Қазақстан Республикасында және шетелде саяси партияларды, олардың кандидаттарын немесе өкілдерін қаржыландырмайды, сондай-ақ тек саяси насихат мақсатында өткізілетін іс-шараларға немесе мерекелерге демеушілік жасамайды. Компания саяси қайраткерлерге тікелей немесе жанама қысым көрсетуден және біреудің мүдделерін қолдаудан бас тартады.

СІЗДІҢ МІНДЕТТЕРІҢІЗ:

✓ Сіздің шешіміңіз бен әрекетіңіз экономикаға, қоршаған ортаға және қоғамға теріс әсерін тигізбейтініне көз жеткізіңіз;

✓ Экономикалық, әлеуметтік және экологиялық аспектілер тұрғысынан мүдделі тұлғаларға тигізетін теріс әсерін мейлінше азайту үшін қажетті шараларды қабылдауға тырысыңыз.

✓ Қазақстан Республикасының заңнамасына негізделген қауіпсіздік техникасы қағидаларын және өрт қауіпсіздігі талаптарын қатаң сақтаңыз, қауіпсіздік, еңбекті қорғау және денсаулық мәселелері бойынша бейілділік танытыңыз. Әр қызметкер өзінің және айналасындағылардың қауіпсіздігі үшін жауап береді.

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУЫҢЫЗ ҚАЖЕТ:

✓ Қоршаған орта туралы заңдар мен қағидаттар ережелерінің кез келген айқын немесе ықтимал бұзушылықтарының белгілері.

Сұрақ:

Компанияда орнықты дамуға қатысты өзге құжат бар ма?

Жауап:

Ия, Орнықты даму жөніндегі нұсқаулық, оны Сіз біздің корпоративтік веб-сайттан қарай аласыз.

ЭТИКАЛЫҚ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ

Бедел – Компанияның сенімге негізделген негізгі активі.

Компания мемлекеттің, іскери серіктестердің, инвесторлардың және қоғамның сеніміне ие болуға ұмтылады.

Сенім жоғары этикалық нормаларды дәйекті түрде ұстану негізінде туындайды.

Біз бәріміз Компания өкілі болып табыламыз және біздің әрекеттеріміз Компанияның беделіне әсер етуі мүмкін.

Компанияның беделін сақтау үшін біздің әрқайсымыз мінез-құлқымыздың

дұрыс болуын қадағалауымыз керек.

СІЗДІҢ МІНДЕТТЕРІҢІЗ:

✓ Жалпы жұрт қабылдаған моральдық және этикалық мінез-құлық нормаларын ұстаныңыз, Қазақстанда және шетелде жұмыс істей отырып, мемлекеттік және басқа тілдерге, барлық елдің дәстүрлеріне және әдет-ғұрыптарға құрмет көрсетіңіз;

✓ Жұмыс уақытынан тыс уақытта жалпы моральдық және этикалық мінез-құлық нормаларын ұстаныңыз, Компанияның беделіне нұқсан келтіретін қоғамға жат мінез-құлыққа жол бермеңіз;

✓ Егер Сізге тиісті өкілеттіктер берілмесе, Компанияның қызметі туралы көпшілік алдында сөйлеуден аулақ болыңыз.

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУЫҢЫЗ ҚАЖЕТ:

✓ Қызметкерлердің Компанияны беделінен айыруға әкеп соқтыруы мүмкін әдепсіз мінез-құлқы.

Сұрақ:

Әріптесім жұмысқа мас күйінде келеді деген күдігім бар, тіпті кеңседе алкоголь ішуі де мүмкін. Мен не істеуім керек?

Жауап:

Бұл мәселені шешу үшін өзіңіздің қажетті шараларды қабылдайтын басшыңызбен дереу кеңесу керек.

Адам құқықтары

БҰҰ-ның Жаһандық шартына қол қоюшы ретінде біз адам құқықтарын қорғауға міндеттенеміз. Біз халықаралық адам құқықтарын қолдаймыз және құрметтейміз. Біз сондай-ақ адам құқықтарын бұзу жағдайларын болдырмауға тырысамыз.

БІЗ АДАМ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚАЛАЙ ҚОРҒАЙМЫЗ

Әсерді азайту

Компания іс-әрекеттері мен еңбек нәтижелері адамға да, біздің ғаламшарымызға да әсер ететін адамдардан тұрады.

Сондықтан біз мүмкін болғанынша іс-әрекетімізге тигізетін теріс әсерді азайтып, оң әсерін күшейте отырып, адам құқықтарын сақтауымыз керек.

Мәселелерді анықтау және шешу

Біз өз қызметімізде және іскери серіктестермен қарым-қатынаста кімге және қалай көбірек әсер ететінімізді анықтауға ұмтыла отырып (адам құқықтарының сақталуын кешенді бағалау барысында), адам құқықтарының сақталуын қамтамасыз етуге тырысамыз. Міндеттемелерді орындау кезінде біз

бизнесіміздің адамдарға ең көп әсер ететін бөліктерін анықтай және жақсарта (яғни, адам құқықтары саласындағы негізгі мәселелеріміз) отырып, адам құқықтары жөніндегі ішкі және сыртқы сарапшылармен жұмыс істейміз.

Ашықтық мәдениетін дамыту

Біз өз жетістіктеріміз бен қиындықтарымыз туралы ашық айтамыз. Біз мүдделі тараптарды, оның ішінде ең осал тараптарды адам құқықтарына қатысты кез келген мәселелерді және біздің қызметімізге байланысты олар бетпе-бет келетін мәселелерді көтеруге шақырамыз, бұл үшін әртүрлі шағым беру тетіктері мен бұзушылықтар туралы хабарлау жүйесін қолданамыз. Біз өз міндеттемелерімізді орындауға көмектесетін КЕҰ-мен бірлесіп жұмыс істейміз.

Біз құқық қорғаушылардың, соның ішінде біздің қызметімізге байланысты болуы мүмкін мәселелер бойынша белсенді науқан жүргізетіндердің заңды әрекеттеріне кедергі келтірмейміз және олардың сөз бостандығын, бірлестік бостандығын және бейбіт жиналыс құқығын шектемейміз. Біз бұл тәсілді іскери серіктестерімізбен бөлісеміз.

СЫРТҚЫ КОММУНИКАЦИЯ

Компания қызметкері бола отырып, егер Сіз қоғамдық орындарда әдепсіздік танытсаңыз, бұл Компаниямыздың қоғам тарапынан сынға ұшырауына себеп болады.

Сіз әрқашан біздің ұжымымызды Компаниядан тыс жерде де көрсететінін есте ұстауыңыз керек.

Компания атынан кез-келген рұқсат етілмеген сыртқы байланыс біздің компанияның имиджіне әсер етеді.

Әлеуметтік желілердегі белсенділік тек жеке мақсатта қолданылуы керек және Компаниямен байланысты болмауы керек.

Компания атынан жария етілген кез-келген ақпарат барлық маңызды аспектілерде дәл, толық, дұрыс және қолданыстағы заңнама мен ішкі ережелерге сәйкес болуы керек.

СІЗДІҢ МІНДЕТТЕРІҢІЗ:

- ✓ Егер Сіздің өтініш жасауға өкілеттігіңіз болмаса, ешқашан Компания атынан мұны жасамаңыз;
- ✓ Жеке басыңыздың пайдасы үшін ешқашан қызметтік жағдайыңызды пайдаланбаңыз;
- ✓ Бұқаралық ақпарат құралдарында Компанияның жұмысы туралы жеке пікіріңізді білдірмеңіз.

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУЫҢЫЗ ҚАЖЕТ:

✓ Компаниямен тікелей байланысты әлеуметтік желілердегі ресми емес белсенділік.

Сұрақ:

Компания қызметкері тұтынатын өнімге немесе көрсетілген қызметке наразы екені туралы көпшілік алдында түсініктеме берді. Бұл Мінез-құлық кодексін бұзу деп есептеле ме?

Жауап:

Бұл - Мінез-құлық кодексін бұзу емес. Компания тұтынушылардың шағымдары болуы немесе жеке өмірде өз пікірлерін білдіруі мүмкін қызметкерлердің жеке өмірін құрметтейді. Маңыздысы, мұндай пікірді Компанияның позициясы ретінде қабылдауға болмайды.

ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРГЕ ДЕГЕН ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС

ЖҰМЫСҚА ЖАЛДАУ МЕН ЕҢБЕК ЕТУДІҢ ТЕҢ ШАРТТАРЫ

Біздің қызметкерлер ең құнды актив болып табылады және Компания өз қызметкерлерін жұмыс істеу бағытындағы ең жақсы перспективалармен қамтамасыз ету саясатын ұстанады. Сондықтан, біз Компанияда жұмыс істейтіндердің барлығына өздерінің кәсіби қабілеттерін дамыту және дағдыларын жетілдіру үшін тең мүмкіндіктер ұсынамыз. Сондықтан, Компания жан-жақты жұмыс тәжірибесі мен таланты бар мамандарды таңдап, қызметкерлерді жалдау мен жоғарылатудың әділ рәсімдерін қалыптастырып отыр.

СІЗДІҢ МІНДЕТТЕРІҢІЗ:

✓ Өз міндеттеріңізді ең жоғары этикалық нормаларды ұстана отырып, біздің корпоративтік құндылықтарымыз мен қағидаттарымыз негізінде кәсіби түрде орындаңыз;

✓ Жалдау, сыйлықақы беру және қызметте көтермелеу туралы әрбір шешімді олардың сіңірген еңбегін, біліктілігін, нәтижелілігін және өндірістік қажеттілігін ескере отырып қабылдаңыз;

✓ Непотизмнің, субъективтіліктің немесе қате түсініктің болуының кез-келген мүмкіндігін жойыңыз.

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУЫҢЫЗ ҚАЖЕТ:

✓ Жұмыс орнындағы кез-келген әдепсіз немесе орынсыз мінез-құлық белгілері;

✓ Еңбек заңнамасының кез-келген айқын бұзушылықтарының немесе әлеуетті бұзушылықтарының белгілері.

Сұрақ:

Жалдау және қызметтік көтермелеу кезінде тең шарттарды бұзу ретінде қабылданатын қандай жағдайлар туралы хабарлай аламын?

Жауап:

Басқа қызметкердің жалақысы неге жоғары деген сұрақтар қоюға болмайды. Жалақы мөлшері құпия ақпарат болып табылады, ол тәжірибеге, біліктілігіне, біліміне және басқа да факторларға негізделеді. Сіз жалдау процесінде, жұмыс бабында, қызметтен көтерілгенде, жұмысты тоқтатқан кезде орын алған кемсітушіліктер туралы хабарлай аласыз. Мысалы, Сіз жаңа қызметкердің өз түйіндемесінде бір компанияда 5 жыл бойы жұмыс істегенін көрсеткенін білдіңіз. Бірақ Сіз оның аталған компанияда жұмыс істемегеніне сенімдісіз, бұл қызметкер тарапынан алдау болып табылады және бұндай жалғандыққа негізделген мінез-құлыққа жол берілмейді.

КЕМСІТУШІЛІК ПЕН ҚЫСЫМШЫЛЫҚҚА ТЫЙЫМ САЛУ

Компания барлық қызметкерлердің бір-біріне деген құрметіне негізделген еңбек жағдайларын жасауға ұмтылады. Сондықтан біздің Компания діни, нәсілдік, этникалық, жыныстық, жас және басқа да белгілер бойынша кемсітушілікке жол бермейді. Біздің Компания қызметкерлердің намысына тиетін, агрессивті, дұшпандық немесе құқықтарына нұқсан келтіретін кез-келген мінез-құлыққа тыйым салады.

СІЗДІҢ МІНДЕТТЕРІҢІЗ:

- ✓ Әріптестеріңізге құрметпен және үлкен сеніммен қараңыз;
- ✓ Әріптестеріңізді қорқытпаңыз және кемсітпеңіз;
- ✓ Әріптестеріңізге қатысты орынсыз сөздерді айтпаңыз.

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУЫҢЫЗ КЕРЕК:

- ✓ Жұмыс орнындағы кез-келген әдепсіз немесе орынсыз мінез-құлық белгілері;
- ✓ Еңбек заңнамасының кез-келген айқын бұзушылықтары немесе әлеуетті бұзушылық белгілері.

Сұрақ:

Мен – Компанияда жұмыс істейтін жүкті қызметкермін, менің тікелей бастым қосымша өтемақының төленуін болдырмау және менің орныма тез арада қызметкер табу үшін маған қысым көрсетіп отыр және қандай да бір негіздемесіз жұмыстан кетуімді сұрайды.

Жауап:

Жүкті қызметкер ретінде Сіздің Еңбек кодексімен қаттамасыз етілген арнаулы мәртебеңіз бен құқықтарыңыз бар. Егер Сіздің менеджеріңіз Сізге қандай да бір негізсіз қысым көрсетсе, Сіз тез арада осы жағдай туралы Компанияның еңбек, еңбек қақтығыстары және өзге де ұқсас мәселелерімен

айналысатын Омбудсменіне хабарласуыңыз керек.

БИЗНЕС ҚАУЫМДАСТЫҚТАРЕН ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛ

Компания акционерлердің құқықтарын іске асыру тиімділігі жоғары болуын қамтамасыз ету үшін тұрақты түрде жұмыс істейді.

Компания өз акционерінің құқықтарын оларға тиесілі акциялардың санына қарамастан бірдей құрметтейді, олармен тиімді диалог жүргізеді, мәлімделген даму міндеттемелерін орындау және дивидендтер төлеу арқылы олардың сенімін ақтауға ұмтылады.

Акционерлер үшін өз қызметі туралы сенімді ақпаратты қолжетімді нысанда уақтылы жариялай отырып, Компания акционерлердің құқықтары мен мүдделерінің сақталуына кепілдік береді. Үқтимал бірігу, жұтылу немесе қайта құрылымдау туралы ақпарат Компанияның ішкі нормативтік құжаттарына және ашуға жататын ақпаратты міндетті түрде алдын ала жариялай отырып, қолданыстағы заңнамаға қатаң сәйкестікте жария етіледі.

Бірлескен ЕТҰ-ға басшылық ету кезінде не біз тең акционер болып табылатын бірлескен ЕТҰ-да қызметті ұйымдастыру кезінде біз жалпы қабылданған іскерлік этика нормаларын, осы Кодекстің және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының талаптарын негізге аламыз.

Компанияның әрбір қызметкері Қазақстанның қор нарығында сатуға қойылған «Самұрық-Энерго» АҚ компаниялар тобының акцияларын еркін сатып алуға құқылы.

ҮШІНШІ ТҰЛҒАЛАРДЫ ТАРТУ

Біздің Компаниямыз өнім берушілермен, консультанттармен, іскерлік серіктестермен және басқа да үшінші тұлғалармен ашықтық, заңды толық ұстану, адалдық және тиімділік қағидаттары негізінде өзара іс-қимыл жасайды.

Компания БҰҰ Жаһандық шартының он қағидатына адалдығын мәлімдейді, БҰҰ-ның Орнықты даму саласындағы мақсаттары мен бастамаларын қолдайды.

Осыған сәйкес, біздің Компания мынадай өнім берушілермен жұмыс істеуді құптайды:

Кемсітушіліктің барлық түрлері жоқ инклюзивті жұмыс ортасын құратын және қолдайтын өнім берушілердің, сондай-ақ әрбір адамның қосқан үлесі танылады;

Адам құқықтарын, қолданылатын мемлекеттік заңдарды, БҰҰ жалпыға

бірдей декларациясын, сондай-ақ Халықаралық еңбек ұйымының (ХЕҰ) негізгі қағидаттарын сақтайтын өнім берушілер;

Қоғам жұмыс орнындағы зорлық-зомбылыққа кез-келген түрде жол бермейді;

Бизнесті қызметкерлердің және жұртшылықтың қауіпсіздігі мен әлауқатын қамтамасыз ету үшін басқарады;

Балалар еңбегіне, мәжбүрлі, заңсыз еңбекке немесе міндетті еңбектің кез келген басқа түріне жол бермейді;

Тиісті экологиялық және әлеуметтік нормалар мен стандарттарды сақтайтын өнім берушілер;

Орнықты даму қағидаттарына бейілділігін көрсетеді: экологиялық таза материалдарды пайдаланады, энергия мен суды тұтынуға, парниктік газдар шығарындыларының көлеміне ерекше назар аударады, сондай-ақ қоршаған ортаға қауіпті заттармен (материалдармен, препараттармен және өнімдермен) жұмыс істегенде мұндай заттардың таңбалануын, өңделуін, тасымалдануын, сақталуын, қауіпсіз кәдеге жаратылуын қамтамасыз етеді;

Экологиялық саясатты әзірлейді және енгізеді, өзінің іскерлік қызметін саясатқа сәйкес жүзеге асырады;

Сатып алынатын өнімнің шығу тегі, оның құрамы, өндіріс пен тасымалдау процесінің тұрақтылығы ескеріледі. Мүмкіндігінше этикалық және тұрақтылық стандарттары мен жеткізілім тізбегі сертификатталған материалдарды пайдаланады (мысалы, ISO 14001, FSC, PEFC, EPD, бірақ бұлармен шектелмейді).

Ресурстарды неғұрлым ақылға қонымды және жауапкершілікпен пайдалануға ұмтылады, бұл тәсілді жеткізу тізбегіне, сондай-ақ бизнес операцияларына біріктіреді.

Біздің Компания «жасыл кеңсе» қағидаттарын қолданады және орнықты даму қағидаттарын ескеретін кеңсе өнімдеріне үшінші тұлғалардың ұқсас тәсілін құптайды.

Біздің Компания іскери серіктестерге негізсіз артықшылықтар мен басымдықтарды бермейді және олармен өзара тиімділік негізінде іскерлік қатынастарды сақтайды. Біз «Самұрық-Қазына» АҚ Директорлар Кеңесі бекіткен «Самұрық-Қазына «Ұлттық әл-ауқат қоры» акционерлік қоғамының және дауыс беретін акцияларының (қатысу үлестерінің) елу және одан да көп пайызы тікелей немесе жанама түрде «Самұрық-Қазына» АҚ-на тиесілі заңды тұлғалардың сатып алуларын жүзеге асыру тәртібі негізінде неғұрлым тиімді бағаға, тауарлардың/көрсетілетін қызметтердің сапасына және өнім берушінің жақсы іскерлік беделіне артықшылық бере отырып, өнім берушілерді ашық түрде таңдаймыз.

Біз барлық үшінші тұлғалар осы Кодекстің ережелерін немесе осыған ұқсас ережелерді ұстанады деп болжаймыз. Өз кезегінде, үшінші тұлғалар

бізден осы Кодекстің ережелерін ұстануды күтеді және оларға компанияның ЖЕДЕЛ ЖЕЛПСІ арқылы Кодекстің кез келген нақты немесе ықтимал бұзушылықтары туралы хабарлауға мүмкіндік беріледі.

СІЗДІҢ МІНДЕТТЕРІҢІЗ:

- ✓ Өнім берушілерді олардың біліктілігін, қызметін және бәсекеге қабілеттілігін негізге ала отырып таңдаңыз;
- ✓ Іскерлік беделі күдік туғызатын үшінші тұлғалармен өзара іс-қимыл жасамаңыз;
- ✓ Бәсекелес ортаны құру үшін барлық күш-жігеріңізді жұмсаңыз.
- ✓ Үшінші тұлғалар осы Кодекстің ережелері туралы хабардар екенін анықтаңыз;
- ✓ Есептелген сыйлықақы ұсынылған тауарлар/қызметтерге сәйкес келетініне көз жеткізіңіз;
- ✓ Үшінші тұлғаларға құрметпен және әділ негізде қараңыз.

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУЫҢЫЗ ҚАЖЕТ:

- ✓ Үшінші тараптар сенімсіз іскерлік тәжірибе қатысушысы болған немесе осындай негізде айыпталған;
- ✓ Үшінші тұлғалар бізбен келісімшарт жасасқанға дейін комиссия немесе сыйақы алуды талап етеді.

Сұрақ:

Мен, ашық тендерде қатысатын әлеуетті өнім берушінің акционері Компания қызметкерінің жақын туысы екенін білдім. Осы туралы хабарлауым керек пе?

Жауап:

Иә, бұл жайт туралы Басшыңызға немесе Комплаенс қызметінің жетекшісіне хабарлауға тиіссіз, өткені, ол біліктілік, қызметі және бәсекеге қабеліттілік критерийлерден өзгеше таңдау критерийлеріне негізделген өнім берушіні таңдауға әсер етуі мүмкін.

МҮДДЕЛЕР ҚАҚТЫҒЫСЫ

Компания жеке өміріңізді өте құрметтейді және әрқайсысыңыздың Компаниядан тыс жерде заңды қызметпен айналысу құқығыңызға түсіністікпен және құрметпен қарайды. Бұл ретте біз Сізден абай болуды және мүдделер қақтығысының туындау ықтималдығын болдырмауды сұраймыз.

Мүдделер қақтығысы Сіздің жеке мүдделеріңіз немесе байланыстарыңыз Сіздің бизнес шешімдеріңізге әсер еткен немесе әсер етуі мүмкін болған кезде пайда болады.

Мүдделер қақтығысы ретінде қабылдануы мүмкін жағдайлар өте алуан түрлі және олардың барлығын тізімдеу мүмкін емес. Алайда, кейбір мысалдарға жеке заңды тұлғаның меншікті капиталына қатысу үлесі бар немесе белгілі бір заңды тұлғада басқарушылық лауазымға ие болған жағдайлар жатады және бұл жағдайлар сіздің Компаниядағы лауазымдық міндеттеріңізді орындауға кедергі болады.

СІЗДІҢ МІНДЕТТЕРІҢІЗ:

Бұл Сіздің жеке байланыстарыңыз/жағдайларыңыз Компаниядағы бизнес шешімдеріңізге әсер ететін жағдайлардан аулақ болыңыз;

- ✓ Сіздің тікелей басшыңызға немесе сәйкестік қызметіне нақты, ықтимал немесе анықталған мүдделер қақтығысы туралы ақпаратты ашыңыз;
- ✓ Егер сізде нақты, ықтимал немесе анықталған мүдделер қақтығысы болса, шешім қабылдауға қатыспаңыз;
- ✓ Егер бұл сіздің компаниядағы қызметіңізге теріс әсер етсе Компаниядан тыс кез-келген жұмыс пен бизнеске (коммерциялық немесе коммерциялық емес) қатыспаңыз;
- ✓ Егер Сіздің жеке жағдайларыңыз Компаниядағы лауазымдық міндеттеріңізге әсер ете ме деген күмәніңіз болса, тікелей басшыңыздан немесе Комплаенс қызметінен кеңес не ұсыным сұраңыз.

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУЫҢЫЗ ҚАЖЕТ:

- ✓ Сізде немесе Сіздің әріптестеріңізде Компанияда немесе әлеуетті не нақты серіктес немесе Компанияның өнім берушісі болып табылатын ұйымда жұмыс істейтін отбасы мүшелері немесе басқа үлестес тұлғалардың болуына;
- ✓ Сіздің немесе Сіздің әріптестеріңіздің ұйымдағы акционерлік капиталға қатысу үлесінің немесе сіз не сіздің әріптестеріңіз әлеуетті немесе нақты серіктес немесе Компанияның өнім берушісі болып табылатын белгілі бір ұйымда басқарушы лауазымға ие болуына;
- ✓ Сізге немесе Сіздің әріптестеріңізге Сізден немесе Сіздің әріптестеріңізден Компания ресурстарын, соның ішінде құпия ақпаратты пайдалануды талап етуі мүмкін сырттай жұмыс немесе басқа да қызметі болуына.

Сұрақ:

Менің жақын туысым ашық тендерге қатысатын Компанияның акционері болып табылады. Мен тендерлік комиссияның мүшесі болып табыламын. Бұл мүдделер қақтығысы болып санала ма?

Жауап:

Ия, бұл мүдделер қақтығысы жағдайы, Сіз осындай жағдайды Комплаенс қызметіне ашып, осы тендерге шешім қабылдау процесіне қатыспауыңыз керек.

ӘЛЕУМЕТТІК ЖОБАЛАР ЖӘНЕ ДЕМЕУШІЛІК

Компания «Самұрық-Қазына» АҚ-ның Қайырымдылық саясатына сәйкес, қайырымдылық пен демеушілік қызметін жүзеге асырады.

Қызметінің барлық салаларында көшбасшылыққа қол жеткізуге ұмтыла отырып, Компания бизнесінің коммерциялық дамуын әлеуметтік қызметімен қатар алып жүреді. Өркендейтін қоғам үшін жағдай құруға өз үлесін тұрақты қоса отырып, Компания ұзақ мерзімді жетістігінің негіздерін қалайды. Бұл - кешенді жұмыс, оның басымдықтары болып балаларға, талантты жастарға және өндіріс ардагерлеріне көмек көрсету, мәдениетті, өнерді, білімді қолдау және қоршаған ортаға қорғау көрсету үнемі болған және болып қалады.

Біз дене шынықтыру мен спортты, білімді, мәдениетті және әлеуметтік саланың басқа түрлерін дамытуға бағытталған бағдарламаларды қолдауға, сондай-ақ, төтенше оқиға және/немесе төтенше жағдай жарияланған жағдайда қайырымдылық жасауға және оның салдарын жоюға көмек көрсетуде қолданыстағы заңнамаға қайшы келмейтін барлық жәрдемді көрсетуге тырысамыз.

Сұрақ:

Менің жергілікті қайырымдылық жобаға өз еркіммен қатысу ниетім бар. Ол осы Мінез-құлық кодексінде қарастырылған ба?

Жауап:

Көп жағдайда рұқсат етіледі. Мұндай жұмыс сіздің Компанияңыздағы міндеттемелеріңізге әсер етпейтініне және Қайырымдылық саясатына, «Самұрық – Қазына» АҚ Демеушілік бағдарламасына, сондай-ақ «Самұрық-Энерго» АҚ-дағы Алаяқтық пен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясатына қайшы келмейтініне көз жеткізіңіз. Егер сізде күмән туындаса, сіз әрқашан Комплаенс қызметіне немесе қауіпсіздік жөніндегі құрылымдық бөлімге хабарласа аласыз.

СЫЙЛЫҚТАР ЖӘНЕ ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚ БЕЛГІЛЕРІ

Компанияның саясаты үшінші тұлғаларға көрсетілген немесе олардан алынған стандартты және қолайлы қонақжайлылық белгілеріне мүмкіндік береді.

Алайда, сыйлықтар алу және беру, сондай-ақ қонақжайлылық белгілерін көрсету үшінші тараптың негізсіз күтуін немесе негізделген коммерциялық себептерге емес, жеке пайда себептеріне байланысты үшінші тарапқа артықшылық беру туралы әсер қалдыруы мүмкін.

Сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілері тек қолма-қол ақшаны ғана

емес, сонымен қатар Компанияда коммерциялық қызметті жүзеге асыру кезінде қызметкерлер, лауазымды тұлғалар, Директорлар ұсынған немесе алған құндылығы бар кез келген нәрсені білдіреді.

Сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерінің түсінігі мен түсіндірмесі әртүрлі көзқарастарға байланысты өзгереді, сондықтан сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін алу шешім қабылдау процесіне әлеуетті әсер етпеуі керек.

СІЗДІҢ МІНДЕТТЕРІҢІЗ:

✓ Сақ болыңыз ұсынылған немесе алынған сыйлықтың немесе қонақжайлылық белгісінің түрін, құндылығын және мөлшерін бағалаңыз;

✓ Ешқашан ақша, ақшалай баламалар, жеке қызметтер немесе кез келген басқа заңсыз немесе орынсыз сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін ұсынбаңыз, алуға тырыспаңыз немесе алмаңыз;

✓ Егер сіз ұсынатын немесе алатын сыйлықтар шешім қабылдау процесіне әсер етуі мүмкін болса, мұндай сыйлықтарды ешқашан қабылдамаңыз немесе бермеңіз.

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУЫҢЫЗ ҚАЖЕТ:

✓ Тауарлар, жұмыстар мен қызметтерді сатып алу кезінде, жұмысқа немесе жұмысқа орналасу кезінде ұсынылатын немесе қолма-қол ақшамен немесе ақшалай баламамен алынған кез келген қолайсыз сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілері;

✓ Сіздің шешіміңізге және әріптестеріңіздің объективтілігіне немесе шешіміне және объективтілігіне әсер етуі мүмкін кез келген сыйлықтар мен сый-кәделер.

Сұрақ:

Искери серіктестерден сыйлық алуға қандай да бір шектеулер бар ма?

Жауап:

Қылмыстық кодекс лауазымды адамдар мен директорлардың екі айлық есептік көрсеткіштен аспайтын соманы алуы пара болып табылмайтынын белгілейді. Жалпы, кез-келген қызметкер олардың шешімдеріне әсер етуі мүмкін құндылықтарды алмауы керек. Кез-келген сыйлық пара ретінде қарастырылуы мүмкін, егер бұл шешімге әсер етсе.

Сонымен бірге, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адам не оған теңестірілген адам жеке өзі немесе делдал арқылы заңсыз материалдық сыйақы, сыйлықтар, жеңілдіктер не оларды ұсынған адамдардың пайдасына жасаған әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін көрсетілетін қызметтер алған жағдайда, егер мұндай әрекеттер (әрекетсіздік) орындауға уәкілеттік берілген адамның қызметтік өкілеттігіне кіретін болса немесе оған теңестірілген адамның, егер бұл әрекеттерде қылмыстық жазаланатын іс-әрекет белгілері болмаса, әкімшілік жауапкершілік (алты жезу айлық есептік

көрсеткіш мөлшерінде айыппұл) қарастырылған.

САЯСИ ҚЫЗМЕТ ЖӘНЕ ЖАРНАЛАР

Компания қолданылатын заңнама талаптарына сәйкес мемлекетпен байланысты тұлғалармен өзара іс-қимылды жүзеге асырады.

Компания Саяси партиялар мен саяси қызметті жүзеге асыратын коммерциялық емес ұйымдарды басқа жолмен қаржыландырмайды немесе қолдамайды. Сондай-ақ осындай көмек көрсеткені үшін заңсыз пайда алу мақсатында тікелей немесе жанама түрде демеушілік /қайырымдылық/ лоббистік қызметті жүзеге асыруға жол бермейді.

Компанияның осы саладағы қағидаттары:

✓ Компанияның шоттарын жарналар үшін саяси мақсатта пайдалануға тыйым салынады;

✓ Саяси қызметті жүргізу үшін Компанияның ресурстарын (электрондық поштаны қоса алғанда) пайдалануға тыйым салынады;

✓ Саяси мақсаттар үшін жарналардың орнына қайырымдылық көмек көрсетуге тыйым салынады;

✓ Заңға Компанияның ақшалай қаражатын немесе мүлкін салалық ұйымдар арқылы немесе саяси партияларға жарналарды жүзеге асыру үшін басқа жолмен пайдалануға тыйым салынады.

Компанияның саяси қызметке тартылуына байланысты кез келген ақпарат жария есеп беру шеңберінде ашылуға тиіс.

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУЫҢЫЗ ҚАЖЕТ:

✓ Егер сіз саяси процестерге қатыссаңыз, заңнамалық немесе саяси мәселелер бойынша өз пікіріңізді білдірсеңіз, саяси қызметке қатыссаңыз және/немесе жеке саяси жарналар жасасаңыз, сіз бұл қызметті жұмыстан бос уақытта және өз есебіңізден жүргізуіңіз керек.

✓ Егер Сіз Компанияның директорынан, Компанияның мемлекеттік органдармен жұмыс жөніндегі қызметкерінен және заң кеңесшісінен алдын ала рұқсат алмаған болсаңыз, тиісті мемлекеттік органдардың атына заңды негізде талап етілетін жария етуді қоспағанда, Компанияға немесе біздің кез келген бөлімшелерімізге немесе еншілес компанияларымызға қандай да бір сілтемелер немесе байланыстар жасаудан аулақ болуыңыз керек, сондай-ақ Компания атынан емес, жеке тұлға ретінде әрекет ететініңізді көрсетуіңіз керек.

КОМПАНИЯҒА ДЕГЕН ҚАМҚОРЛЫҚ

АКТИВТЕРДІ ҚОРҒАУ

Компанияда жұмыс істейтін әрбір қызметкер Компанияның активтерін тиісінше басқаруға жауапты. Активтерді тиісінше басқаруға Компанияның инвестицияларын, қорлары мен меншіктерін бақылау мен қолдау жатады.

Бедел - Компанияның жоғары бағаланған активі. Біздің әрқайсымыз осы активтің иесі болып табыламыз және тиісті мінез-құлық арқылы осы активтің құнын арттыра немесе төмендете аламыз. Әркім компанияның беделін нығайтуға ұмтылуы керек.

Активтердің өсуіне қол жеткізу және олардың құнын қалыптастыру үшін әрқайсымыз тиісті көзқарас пен жоғары жауапкершілік тәжірибесін енгізуіміз керек.

Активтерді дұрыс пайдаланбау Компанияның жұмысына тікелей әсер етеді; кез-келген алаяқтық немесе ұрлық туралы дереу хабарлау қажет.

Компанияның активтерін жеке мақсаттар үшін кез келген уақытта пайдалануға тыйым салынады.

СІЗДІҢ МІНДЕТТЕРІҢІЗ:

- ✓ Компанияның мүлкін өз меншігіңіз ретінде сақтаңыз;
- ✓ Компания активтерінің дұрыс пайдаланылуын бақылау үшін жауапкершілікті өз мойныңызға алыңыз;
- ✓ Активтерді пайдалану үшін тиісті рұқсат пен нақты құжаттаманы қамтамасыз етіңіз;
- ✓ Сіздің міндеттемелеріңізге сәйкес активтерді тек дұрыс пайдалануды қамтамасыз етіңіз;
- ✓ Компанияның бюджет қаражатының неғұрлым маңызды қажеттіліктерге жұмсалуды түсіне отырып, өкілдік шығыстарды қалыптастыруға ақылға қонымды көзқараспен қараңыз

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУЫҢЫЗ ҚАЖЕТ:

- ✓ Активтерді иелену немесе ысырап ету;
- ✓ Активтерді ұрлау мен бүлінуден дұрыс қорғамау;
- ✓ Алаяқтық, зиян немесе ұрлықтың кез келген белгілері.

Сұрақ:

Компаниямыз Жекешелендіру бағдарламасы аясында активтерді төмендетілген баға бойынша сататынның білемін және бұл баға нарық бағасынан төмен деп санаймын. Осы жағдай активтерді қорғамайтынымызды білдіре ме?

Жауап:

Жекешелендіру Компанияның өз активтерін басқару тәсілдерінің бірі болып табылады. Озық баға ашықтық пен бәсекелестік арқылы қалыптастырылады. Компания ашықтық пен бәсекелестік саясаты мен рәсімін басшылыққа алады. Сондықтан, егер Сіз жекешелендіру рәсімін бұзудың кез келген жағдайы туралы білсеңіз немесе кез келген күдіктеріңіз болса, тікелей басшыңызға немесе Комплаенс қызметіне хабарлаңыз.

БӘСЕКЕЛЕСТІК ЖӘНЕ МОНОПОЛИЯҒА ҚАРСЫ ЗАҢНАМА

Бәсекелестікті қорғау туралы Заң, сондай-ақ антитраст немесе монополияға қарсы заңнама бәсекелестік пен тұтынушыларға зиян келтіретін әрекеттерге тыйым салады. Мұндай әрекеттердің мысалдары бәсекелестікке қарсы келісімдер (мысалы, қайта сату бағасын белгілеу, аумақтық қағидат бойынша немесе сатып алушылардың құрамы бойынша нарықты бөлу, саудасаттықта сөз байласу), бәсекелестер арасында құпия коммерциялық ақпарат алмасу, нарықтық билікті теріс пайдалану, монополияға қарсы органды жария етуді талап ететін мәмілелер туралы хабардар етпеу болып табылады.

Компания монополияға қарсы заңнаманы сақтайды және іскерлік қатынастардың барлық түрлерінде және қатысу аймағына қарамастан адал бәсекелестік қағидаттарын ұстанады. Біз белсенді түрде ғана емес, адал, этикалық және монополияға қарсы заңнамаға сәйкес бәсекелесеміз. Бұл заңдар бүкіл әлемде еркін және адал бәсекелестікке ықпал етеді, осылайша клиенттер жеткізушілер арасындағы шексіз бәсекелестіктен пайда көреді, ал сатушылар сатып алушылар арасындағы бәсекелестіктен пайда көреді.

Компания қызметкерлері бәсекелестермен біркелкі мінез-құлыққа бағытталған әрекеттерді жасамауы керек, соның ішінде коммерциялық жоспарлар туралы ақпаратты тікелей немесе делдалдар арқылы бөлісуге, келіссөздер жүргізуге, қол қою немесе бәсекелестікке қарсы келісімдерді кез келген нысанда ауызша мақұлдауға қатысты.

Компания өз қызметін жүргізу, оның ішінде баға белгілеу мәселелері бойынша өз бетінше және басқа компаниялардың іс-әрекеттеріне қарамастан шешімдер қабылдайды.

СІЗДІҢ МІНДЕТТЕРІҢІЗ

✓ Сіз бұл заңдарды білуіңіз керек, олардың әрпі мен рухына сәйкес әрекет етуіңіз керек, бәсекелеспен, жеткізушімен немесе мердігермен кез келген келіссөздер үшін заңды негіздерді тексеріңіз.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТЕРДІҢ АШЫҚТЫҒЫ

Компания нақты, толық қаржылық және іскери ақпаратты ұсынады.

Барлық қаржылық деректер, жазбалар мен есептер Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына, ұлттық заңнамаға және Компанияның ішкі ережелеріне сәйкес келуі керек.

Барлық мәмілелер мен шоттар дәйекті және дұрыс жіктелуі керек.

Шешімдер толық және нақты мәліметтерге негізделуі керек. Компания фактілерді бұрмалауға тыйым салады. Компания ақшаны жылыстатуға немесе терроризмді қаржыландыруға тікелей немесе жанама түрде ықпал етпеу принципін ұстанады. Компания барлық мәмілелердегі төлемдердің ашықтығын бағалайды, адал бәсекелеседі және делдалдарды заңды, коммерциялық негізделген себепсіз пайдаланудан аулақ болады.

Қылмыстық жолмен алынған ақшалай қаражатты жылыстатуға (заңдастыруға) қарсы іс-қимыл жөніндегі талаптар қылмыскерлердің заңсыз алынған қаражатты заңды табыс ретінде ұсыну әрекеттерін болдырмауға арналған заңдарда, ережелер мен рәсімдерде қамтылады.

Компания қылмыстық жолмен алынған ақшаны жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылға бағытталған барлық қолданылатын заңдар мен өзге де нормативтік актілерді сақтауға міндеттенеді.

Компания қаржылық қылмыстарды, соның ішінде қылмыстық жолмен алынған ақшаны жылыстатуды саналы түрде қолдайтын қызметкерлердің немесе біз бизнеспен айналысатын адамдардың әрекеттерін қабылдамайды. Біз бәріміз ақшаны жылыстатуды көрсететін кез келген ерекше немесе күдікті әрекеттерге, мысалы, үлкен қолма-қол төлемдер, жалған шот-фактуралар туралы өтініштер және әдеттегі бизнес тәртібіне сәйкес келмейтін кез келген басқа әрекеттерге қырағы болуымыз керек. Егер сіз осындай нәрсені байқасаңыз, бұзушылық туралы хабарлаңыз.

СІЗДІҢ МІНДЕТТЕРІҢІЗ:

- ✓ Мәмілелер мен шарттарды сапалы түрде тіркеңіз;
- ✓ Барлық іскерлік операциялардың толық, дәл және уақтылы есебін жүргізіңіз;
- ✓ Жасырын жазбалар мен заңсыз қаржылық операцияларды пайдаланбаңыз.
- ✓ Егер сіздің қылмыстық жолмен алынған ақшаны жылыстатуға қарсы іс-қимыл жөніндегі талаптарға қатысты сұрақтарыңыз болса, Комплаенс қызметіне, біздің Компанияның құқықтық мәселелер жөніндегі департаментіне хабарласыңыз.

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУ ҚАЖЕТ:

- ✓ Қаржылық болжамдары асыра көрсетілген және шығындар бойынша көрсеткіштер жаңсақ есептеліп, дұрыс әзірленбеген, толық емес есептер;
- ✓ Қитұрқы әрекет белгілері, мысалы, де-юре белгіленбеген қаражатты басқа мақсаттарда де-факто пайдалану;
- ✓ Іссапарлар және өзге де шығыстар бойынша толық емес және дәл емес

мәліметтер;

- ✓ Өндірістік қызметтің қаржылық нәтижелерге сәйкес келмеуі.

Сұрақ:

Маған бухгалтерлік есеп жүйесіндегі деректерді ақпаратты пайдаланушыны адастыратындай етіп жазып алуды сұрады. Егер мен есепте дәлсіздік бар деп қауіптенсем, менің не істеуім керек?

Жауап:

Бухгалтерлік есеп жүйесінде қажетті тәртіпті сақтай отырып, әрқашан деректерді дәл және дұрыс есепке алу маңызды. Біріншіден, Сіз есеп беру және ұсыну талаптарын қалай сақтауға тиіс екеніңізді толық түсінуіңіз үшін өзіңіздің менеджеріңізден және/немесе бөлімше басшысынан бухгалтерлік есепті жүргізу кезінде қолданылатын әдіснаманы нақты түсіндіруін сұрауға тиіссіз. Егер сіз әлі де алаңдайтын болсаңыз немесе сұрақтар туындаса, Қаржылық бақылаушыға немесе Комплаенс қызметіне хабарласыңыз.

АҚПАРАТТЫ БАСҚАРУ

Біз күнделікті іс-әрекетімізде ақпаратты бизнес- шешімдер қабылдау үшін қолданамыз. Компания бір бөлігі құпия болып табылатын ақпаратты актив ретінде қарастырады. Құпия ақпарат біздің ноу-хауды және басқа да бәсекеге қабілетті ақпаратты, жеке деректерді және басқа ақпаратты қамтиды, олар ешқашан үшінші тұлғаларға рұқсатсыз ашылмауы керек. Егер сіздің Компания туралы инсайдерлік ақпаратыңыз болса, оны лауазымдық міндеттерді орындау үшін қатаң қажет болған жағдайларды қоспағанда, басқа адамдарға беру заңсыз болып табылады.

Компанияның әрбір қызметкері қауіпсіздік міндетіне жауапкершілікпен қарауы және Компания туралы құпия ақпаратты жария етпеуі керек. Бұл әсіресе инсайдерлік ақпаратқа қатысты. Компания аса құпия ақпаратпен жұмыс істейтін қызметкерлердің тізімдерін жүргізеді және егер сіз осындай тізімге енгізілген болсаңыз, онда мұндай ақпараттың құпиялылығын сақтау үшін сіз жауапкершілігіңізді сезінуіңіз керек.

СІЗДІҢ МІНДЕТТЕРІҢІЗ:

- ✓ Құпия ақпаратпен, әсіресе инсайдерлік ақпаратпен өте сақтықпен айналысыңыз және қажет болған жағдайда ғана бөлісіңіз;
- ✓ Компаниядан тыс құпия ақпаратты қажеттілік бойынша және кәсіби кеңес алғаннан кейін ғана бөлісіңіз;
- ✓ Құпия ақпараттың сақталуы мен ашылуына қатысты барлық ішкі талаптар мен шектеулерді сақтаңыз;
- ✓ Егер Сіз ақпараттың әлдебір таралып кеткені туралы білсеңіз, құпия ақпаратты қорғау үшін шаралар қолданыңыз;

- ✓ Құпия ақпаратты жарияламау туралы міндеттемеге қол қойыңыз;
- ✓ Сіз оларға құпия ақпаратты ашпас бұрын үшінші тұлғалардың құпия келісімге қол қойғанына көз жеткізіңіз.
- ✓ «Білген жақсы болар еді» қағидаты бойынша құпия ақпаратты бөліспеңіз, әрқашан «білу керек» қағидатын басшылыққа алыңыз.

НЕГЕ НАЗАР АУДАРУЫҢЫЗ ҚАЖЕТ:

- ✓ Құпия ақпаратты үшінші тұлғалармен қоғамдық орындарда талқылау;
- ✓ Кез келген құпия ақпараттың бұқаралық ақпарат құралдарына шығуы.

Сұрақ:

Мен бизнес-серіктестен бірлескен жоба бойынша ақпарат ұсыну туралы сұраныс алдым, бірақ осылай істеуге құқығым бар екеніне сенімсізбін.

Жауап:

Сіз бұл мәліметтің Ақпаратты ашу саясаты мен Регламентіне сәйкес құпия ақпарат емес екеніне көз жеткізуге тиіссіз. Егер Сіздің тағы да сұрақтарыңыз болса, тікелей басшыңызға, Корпоративтік басқару департаментіне немесе Комплаенс қызметіне хабарласыңыз.

МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ КОДЕКСІН БҰЗУШЫЛЫҚТАР ТУРАЛЫ ХАБАРЛАМАЛАР

Сіз сұрақ қоюға, кеңес сұрауға және Мінез-құлық кодексінің кез келген бұзушылықтары туралы хабарлауға міндеттісіз.

Егер сіз қызметкер немесе Компания өкілі қолданыстағы заңнаманы немесе Мінез-құлық кодексіні бұзғанын білсеңіз немесе күдіктенсеңіз, бұл туралы басшыңызға немесе Компанияңыздағы комплаенс мәселелеріне жауапты қызметкерге хабарлауыңыз керек. Мінез-құлық кодексінің бұзылғаны туралы хабарлама алған басшы бұл туралы комплаенс мәселелеріне жауапты қызметкерге дереу хабарлауы тиіс және хабарланған фактілер бойынша өз бетінше тексеруді бастамауы керек. Адал ниетпен жасалған хабарламалар бойынша тексеру жүргізіледі және қажет болған жағдайда шаралар қабылданады.

Барлық мүдделі тараптар Бастамашылықпен ақпараттандыру желісіне («жедел желі»/Speak up) этика және комплаенс мәселелері бойынша заңнаманың, реттеуші талаптардың және ішкі құжаттардың нақты және болжамды бұзушылықтары туралы хабарлай алады. Барлық хабарламаларды тәуелсіз топ қарайды және тексереді.

Мінез-құлық кодексінің талаптарын түсіндіру мәселелері және/немесе

туындаған этикалық мәселелер, талаптарды бұзу, сыбайлас жемқорлық және басқа да құқыққа қайшы әрекеттер фактілері бойынша Қоғамның лауазымды адамдары мен қызметкерлері, іскер әріптестер мен мүдделі тараптар мыналарға:

- тікелей басшыға;
- Комплаенс қызметіне;
- Омбудсменге;
- Ішкі аудит қызметіне;
- Корпоративтік хатшының қызметіне;
- «Самұрық-Энерго» АҚ сайтында және кеңсесінде жарияланған сенім телефоны немесе электрондық пошта арқылы;
- «Самұрық-Энерго» АҚ кеңсесінде белгіленген шағымдарды, өтініштер мен ұсыныстарды қабылдауға арналған пошта жәшігі арқылы өтініш жасауға құқылы.

Іскерлік этика қағидаттарын бұзу фактілерін Директорлар кеңесі қарайды.

Бұзушылық туралы хабарлама жіберген адамға оның алынғаны туралы хабарланады, сондай-ақ тексеру жүргізілгеннен кейін тексеру аяқталғаны туралы хабарланады.

Компания жыл сайын «Самұрық-Энерго» АҚ Бастамашыл ақпараттандыру саясатына байланысты ақпаратты оқытуды, хабардар етуді және ақпаратты ашуды жүзеге асыратын болады, сондай-ақ барлық мүдделі тараптарды болжамды бұзушылықтар туралы коммуникациялар арнасының өзгеруі туралы алдын ала хабардар етуге міндеттенеді.

Сұрақ:

Мен бастығымның өнім берушіден 50 000 теңгеге сыйлық картасын алып жатқанын көрдім. Бұл жайт Компанияның саясатын бұзу фактісі екенін білемін, бірақ басшы тарапынан қиындықтарға тап болғым келмейді. Не істеуім керек?

Жауап:

Сіз факті туралы хабарлауыңыз керек. Сіздің міндетіңіз - адамның мәртебесіне қарамастан, Мінез-құлық кодексінің бұзылу ықтималдығы туралы хабарлау. Компанияда бірнеше ақпарат арналары бар, сонымен қатар біз репрессиялық шараларға тыйым саламыз. Сіз хабарламаларды жасырын қалдыра аласыз немесе құпиялылықты сақтай аласыз.

БҰЗУШЫЛЫҚТАР ТУРАЛЫ ХАБАРЛАЙТЫН АДАМДАРДЫ ҚОРҒАУ

Компания Мінез-құлық кодексінің немесе Саясатының бұзылғаны туралы адал есеп беретін немесе орынсыз мінез-құлықты тергеуде бірлесіп

жұмыс істейтін қызметкерлерді қудалауға қатаң тыйым салады. Басшылардың болжамды бұзушылық туралы адал ниетпен хабарлайтын қызметкерді жұмыстан шығаруына, төмендетуіне, жұмыстан шығаруына, қорқытуына, қудалауына немесе қандай да бір жолмен кемсітуіне тыйым салынады.

ҚОРЫТЫНДЫ ЕРЕЖЕЛЕР

Мінез-құлық кодексінің мақсаты - қызметкерлеріміздің және жұмыстастарымыздың біз қолдайтын этикалық құндылықтарды нақты түсінуін қамтамасыз ету. Мінез-құлық кодексі адал, жауапкершілікпен, ашық және этикалық тұрғыдан жұмыс істеуге деген ұмтылысты дамытуға арналған.

Алайда Мінез-құлық кодексі барлық жағдайларды қамти алмайды, қызметкерлеріміз бен іскери серіктестеріміз Компания атынан жасаған барлық істерінде таза ой, адал ниетпен әрекет етуі тиіс.

Мінез-құлық кодексінің қандай да бір ережесінің қолданылуына сенбейтін кез келген қызметкер немесе іскер серіктес комплаенс мәселелеріне жауапты қызметкерден немесе құқықтық мәселелер жөніндегі департаменттен түсініктеме сұрауы тиіс.